

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: A ty z tej próżni czemu drwisz, kiedy ta próżnia nie drwi z ciebie?

Author: Wioletta Hajduk-Gawron

Citation style: Hajduk-Gawron Wioletta. (2018). A ty z tej próżni czemu drwisz, kiedy ta próżnia nie drwi z ciebie?. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 27-30). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

A ty z tej próżni czemu drwisz, kiedy ta próżnia nie drwi z ciebie?

O cytacie

To ostatni wers z wiersza Bolesława Leśmiana *Dziewczyna*, opublikowanego w 1924 roku i wydanego w 1936 roku w zbiorze *Napój ciemisty*. Utwór ten jest BALLADĄ FILOZOFICZNĄ opowiadającą o dwunastu braciach, którzy chcieli młotami zburzyć mur, ponieważ słyszeli za nim głos dziewczyny. Bardzo ciężko pracowali, jednak był to dla nich zbyt duży wysiłek, w wyniku czego wszyscy zmarli jednej nocy. Pozostały ich cienie, które dalej pracowały, ale i dla nich było to zbyt trudne zadanie – i one umarły. Młoty kontynuowały ich zadanie i wreszcie zburzyły mur, ale za nim, jak się okazało, nie było dziewczyny. Ostatnie zdanie utworu przestrzega wszystkich, którzy chcieliby uważać, że praca braci poszła na marne, ponieważ wiersz mówi o tym, że zawsze warto odkrywać nieznane i dążyć do celu, warto mieć marzenia i dążyć do ich spełnienia.

O autorze i jego twórczości

Bolesław Leśmian (1877–1937) był polskim poetą pochodzenia żydowskiego, pierwotna wersja jego nazwiska to Lesman. Studiował w Kijowie, młodość spędził na Ukrainie, znał doskonale język rosyjski, pisał też wiersze w tym języku. Miał prawnicze wykształcenie, wykonywał zawód notariusza, który zapewniał mu regularne dochody, choć przysporzył mu też sporo kłopotów – z powodu defraudacji dużej sumy pieniędzy przez jego asystenta Leśmian do końca życia był w nie najlepszej sytuacji finansowej, wielokrotnie korzystał z pomocy przyjaciół.

Największe osiągnięcia poetyckie Bolesława Leśmiana przypadły na DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE, ale jego wiersze wydawano już w okresie MŁODEJ POLSKI, był więc łącznikiem dwóch pokoleń i epok. W jego poezji odnajdziemy świat legend, mitów, baśni, folklor rodzimy, europejski i egzotyczny, żywioł przyrody i zagadnienie istnienia. Szczególne miejsce w twórczości Leśmiana zajmują EROTYKI. Bolesław Leśmian był też twórcą wielu neologizmów, które kreowały opisywaną

przez niego, czasem nierealną, rzeczywistość, np. „bezzałoba”, „nierozumnie”, „bezcel”, „bezświt”, „nieutrwanie”, „bylejaczyc”.

Poeta lubił podróżować, wielokrotnie odwiedzał Paryż i Monte Carlo czy Alassio. Słynął z zamiłowania do gier hazardowych i strachu przed procesami starzenia się – interesowały go wszystkie nowinki medyczne, które gwarantowały witalność i wieczną młodość. Z opinii wielu osób wynika, że był typem samotnika, nie lubił zawierać nowych znajomości, lecz wśród znajomych chętnie opowiadał dowcipy i bywał duszą towarzystwa. Życie Leśmiana było fascynujące, a on sam z jednej strony był realistą, z drugiej zaś nieobliczalnym fantastą – podobnie jak jego twórczość.

Nawiązania

Do ballady *Dziewczyna* Kuba Michalski – polski kompozytor, autor tekstów i piosenkarz – skomponował muzykę. Wiersze Leśmiana wykonuje wielu polskich artystów, np. Stare Dobre Małżeństwo: *Boże pełen w niebie chwały*; Grzegorz Turnau: *Jakieś inne słowa* (wiersz *Gdybym spotkał ciebie znowu...*), *We śnie*; grupa Bez Jacka: *Zwiewność*; MAREK GRECHUTA i Krystyna Janda: *W malinowym chruśniaku*.

Warto wiedzieć

- BALLADA FILOZOFICZNA – to utwór, w którym można odnaleźć nawiązania do nurtów filozoficznych. W balladzie *Dziewczyna* widoczne są odwołania np. do myśli Kartezjusza, Henriego Bergsona czy Sørensa Aabye Kierkegaarda. Termin został utworzony przez Kazimierza Wykę właśnie w odniesieniu do ballad Bolesława Leśmiana: „*Dziewczyna* zatem to utwór, który może być nazwany balladą filozoficzną, ponieważ został oparty o łańcuch wydarzeń mających sens ogólny i symboliczny. Poprzez sceptycyzm i poprzez stoicyzm przedziera się tutaj i góruje nad nimi rozumienie bytu w sposób tragiczny i ostateczny. Nikt i nic człowiekowi nie daje gwarancji, że zapanuje on nad światem lub że go pozna prawdziwie, a mimo to zaniechać tych dążeń nie wolno. One bowiem stanowią o wielkości istot, które daremnym wysiłkiem i nieuchronną śmiercią opłacają swoje miejsce na ziemi” (Wyka 1997, 461).
- DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE – okres w historii Europy, przypadający na lata między zakończeniem I wojny światowej w 1918 roku a wybuchem II wojny światowej w 1939 roku. Po odzyskaniu przez

Polskę niepodległości życie literackie rozwijało się dynamicznie, a tworzone dzieła były niezwykle zróżnicowane. Powstały grupy poetyckie: SKAMANDER, Awangarda Krakowska, futuryści. W pierwszych latach ważną rolę odgrywali pisarze tworzący jeszcze przez I wojnę światową, m.in.: Stefan Żeromski, Jan Kasprowicz, Leopold Staff. Podejmowano tematy wynikające zarówno z radości spowodowanej odzyskaną niepodległością, jak i z obaw społeczno-politycznych związanych z kształtowaniem się nowego państwa. W drugiej połowie epoki pojawiła się w poezji tzw. druga awangarda, ukazująca katastroficzne wizje świata. W tym okresie tworzyło wielu wybitnych prozaików: Maria Dąbrowska, Jarosław Iwaszkiewicz, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Bruno Schulz.

- EROTYK – zob. **I nie miłować ciężko, i miłować / Nędzna pociecha*
- GRECHUTA MAREK – zob. **Ile razem dróg przebytych? / Ile ścieżek przeddeptanych?*
- MŁODA POLSKA – zob. **A to Polska właśnie*
- SKAMANDER – zob. **Jest tylko Beatrycze. I właśnie jej nie ma*

Z opracowań

Życie osobiste poety-liryka, którego znaczna część twórczości przesycona jest erotyzmem, stanowić może niewątpliwie klucz do zrozumienia wielu jego wierszy.

Brzechwa 1966, 97

Powoli też Leśmian staje się wielkością, z którą można się nie zgadzać, ale z którą trzeba się jednak liczyć. Do zmiany spojrzenia na twórczość Leśmiana niemało zapewne przyczynił się także ogólny kryzys optymistycznej filozofii pisarzy kręgu skamandryckiego, kryzys zaufania do dnia bieżącego i poetyki codzienności, narastanie nastrojów katastroficznych oraz pojawienie się nowego pokolenia poetyckiego, znacznie bliższego tym wartościom, jakie niosła ze sobą poezja autora *Łąki*.

Trznadel 1964, 10

Bibliografia

- Brzechwa J., 1966: *Niebieski wycieruch*. W: Jastrzębski Z., red.: *Wspomnienia o Bolesławie Leśmianie*. Lublin.
- Głowiński M., 1998: *Zaświat przedstawiony: szkice o poezji Bolesława Leśmiana*. Kraków.
- Hutnikiewicz A., 2002: *Młoda Polska*. Warszawa.

- Karpowicz T., 1975: *Poezja niemożliwa: modele leśmianowskiej wyobraźni*. Wrocław.
- Owczarski W., 2006: *Miejsca wspólne, miejsca własne: o wyobraźni Leśmiana, Schulza i Kantora*. Gdańsk.
- Trznadel J., 1964: *Twórczość Leśmiana (próba przekroju)*. Warszawa.
- Wyka K., 1997: *Bolesław Leśmian: dwa utwory*. W: Tenże: *Rzecz wyobraźni*. Kraków.

Wioletta Hajduk-Gawron